

אמר הקל כו' רב יוסף אמר וכו', א"כ אפשר דפלוגתא קמא ס"ל דהוא דין הזכרה, וע"כ מתייחסים לאומר שצריך להזכיר, ולר"א שיצא, וכד שאל מאי הוי עלה הביא פלוגתא מה עיקר מטבע ונוסח הברכה, בלא יחס לדין לא אמר בדיעבד, ובה פסק כרבה, וע"ז אמר הרי"ף דכיון דפסקינן כרבה שזה הנוסח, מסתבר שמעכב דיעבד, וממילא ליתא לדר"א.

[א"ח"ח 1134567]

אוצר החכמה

[א"ח"ח 1134567]

www.achshava.org

[ולגירסתנו בדברי רב דכל השנה חותם מלך אוהב כו', להכרעת הרמ"א דאין מעכב דיעבד אם חתם כן, א"ש דר"א פליג רק בהקל הקדוש דיצא דיעבד, דבמלך אוהב כו' גם לרב יצא דיעבד, ולא איצטריך לאשמועינן, אבל הרי"ף גרס בדבריו הקל המשפט ובזה שפיר הוצרך לחדש דיוצאים יד"ח, ולכן הזכיר פלוגתא גם בברכת משפט]

יום הכיפורים

הרב אריה קולדצקי

בדעת רבי דעיצומו של יום מכפר בלא תשובה

קושית התו"י למה חרב הבית לרבי, ותירוצו דמכפר רק מקופיא

(א) בשבועות יג. וביומא פה: מייתי הא דתניא רבי אומר על כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יוהכ"פ מכפר חוץ מפורק עול ומגלה פנים בתורה ומיפר ברית בבשר שאם עשה תשובה מכפר ואם לאו אין יוהכ"פ מכפר.

והנה בתוס' ישנים ביומא דף פ"ה ב' הקשה על הא דתנן התם מיתה ויוהכ"פ מכפרין עם התשובה ומוקי לה אליבא דרבי דתשובה בעי יוהכ"פ ויוהכ"פ לא בעי תשובה, והא קתני "עם התשובה" דמשמע שהתשובה הוא עיקר, וכתב לתרץ בתירוץ ב' בזה"ל: ועוד י"ל דלרבי נמי צריך תשובה לכפרה גמורה אע"ג דמהני יוהכ"פ למעט מכרת מ"מ כפרה גמורה בלא תשובה ליכא, דאל"כ למה חרב הבית בשביל עונותינו כיון

שיוהכ"פ מכפר חוץ מג' דברים, עכ"ל. וכע"ז בתוהרא"ש שם וז"ל: ועוד י"ל דלרבי נמי צריך תשובה לכפר מקיבא אע"ג דמהני יוהכ"פ למעט העונש כפרה גמורה בלא תשובה ליכא דאל"כ למה חרב הבית בעונות ישראל וכו', עכ"ל. וכ"ה בהגהות מיימוניות הל' ת"ת פ"ג אות ב' ובתוס' ר' יהודה החסיד בברכות דף ל"ה ב' ד"ה ואספת, וכ"ה בקצרה בתוהרא"ש בשבועות שם סוף ד"ה דעבד. [ובגדר הדבר דמכפר מקופיא אבל לא הוי כפרה גמורה, ראה מה שביאר בזה בספר לתשובת השנה עמוד י"ג וקמ"ז דכח הכפרה שגנוז בעיצומו של יום מכפר אף בלא תשובה, אבל כח הטהרה למחוק העוון כלא היה ליתא אלא בתשובה].

אך באמת צע"ג לפי דבריהם למה הוצרך הש"ס שם לדחוק מתני' תשובה בעי יוהכ"פ יוהכ"פ לא בעי תשובה, הא יש לפרש שפיר דיוהכ"פ נמי בעי תשובה לכפר כפרה

באחטא ויוהכ"פ מכפר ס"ל לרבי דמכפר
ודברי הגמרא ביומא פ"ז נאמרו דרך דחיה
בעלמא.

ואכתי יש להעיר בעיקר קושיית
התורהא"ש והתו"י דאפי' את"ל
דנתכפרו עוונותיהם מ"מ סוף סוף רשעים
הם ואינם עושים רצונו של מקום ואין להם
זכות קיום כלל בארץ ישראל, וכמפורש
בתורה בכמה מקומות שכל זכות ישיבתם
בארץ ישראל הוא רק אם מקיימים רצונו של
מקום וצ"ע.

שיטת התוס' דמכפר לגמרי, וצ"ע
דא"כ ליכא עונשי גיהנם לרבי

(ג) ובעיקר דברי התו"י והתורהא"ש דגם
לרבי אינו מכפר אלא מקופיא, מדברי
התוס' בשבועות יג. ד"ה דעבד מתבאר לא
כן, דלרבי מתכפר כפרה גמורה מקיבעא ולא
רק מקופיא [אלא שהביאו בזה ב' שיטות
דלתירוץ הראשונים הוא דוקא בשעיר
המשתלח, ולשיטת הי"מ גם עיצומו של יום
בלא השעיר מכפר כפרה גמורה], וכן מתבאר
מדברי התוס' ד"ה בעומד.

אך באמת שיטת התוס' דאליבא דרבי מכפר
כפרה גמורה תמוהה מאד, דא"כ אטו
לדעת רבי כל עונותיו של אדם מלבד ג'
עבירות לא יזכרו ולא יפקדו עוד וכשיבא
לעולם האמת לא יענש עליהם דנתכפר לו
ביוהכ"פ, אין זה מסתבר כלל, ולא משמע
כלל שעונשי גיהנם נאמרו רק על אותם
עוונות שעבר עליהם מיוהכ"פ של שנתו
האחרונה עד מיתתו או על ג' עבירות, דהא
דברי חז"ל נאמנו בכל מקום שכל מעשיו של
אדם יבא במשפט משעת היותו לאיש עד
שעת מיתתו, ואטו רבי פליג על זה, ובשלמא
הא דחרב הבית לא קשה כמו שהקשינו לעיל

גמורה מקיבעא. וצ"ל דמשמע ליה לגמרא
דאפי' כפרה מועטת בעינן תשובה ויוהכ"פ
ולזה מקשה לימא מתני' דלא כרבי דס"ל
דעכ"פ איכא כפרה מועטת, ומשני אפי' תימא
כרבי תשובה בעי יוהכ"פ ויוהכ"פ לא בעי
תשובה עכ"פ לענין כפרה מועטת, ומ"מ כיון
דלכפרה גמורה בעי ג"כ תשובה נקט "עם
התשובה" דמשמע דהתשובה היא העיקר.
שו"ר שהקשה כן בשיירי קרבן שבועות פ"א
ה"ו (ד"ה ר"ז אמר ר"י), ועיי"ש מש"כ עוד
על קושיית התו"י.

צ"ע קושיתו הא בעבירות שבין
אדם לחבירו מודה רבי

(ב) ויעוי' במשמר הלוי כריתות סי' י"ג
שהקשה על קושייתם הא בודאי מודה
רבי בעבירות של בין אדם לחבירו שאין
יוהכ"פ מכפר עד שירצה את חבירו, וכ"ה
בתוספות יוהכ"פ [ביומא שם ד"ה פיסקא
מיתה] ובבאר שבע כריתות ז' א' ובמנ"ח
מצוה שס"ד אות ל"ב ועוד אחרונים, וא"כ
הרי שנאת חנם הוי עבירות שבין אדם
לחבירו ומאי קשיא להו למה נחרב הבית,
וע"כ כוונתם על חורבן בית שני דהא חורבן
בית ראשון היה בה ע"ז דמודה בה רבי דהרי
זה בכלל פורק עול, וא"כ קשה כנ"ל, ויעוי"ש
מש"כ לתרץ. ולפי פשוטו י"ל דקשיא להו
על חורבן בית ראשון, דהא מבואר במקראות
בירמיה ובחז"ל בכמה מקומות דבית ראשון
חרב על ג' עבירות וא"כ י"ל דקושיתם על
גילוי עריות דהוי רק עבירות שבין אדם
למקום. שו"ר בחי' חת"ס השלם ביומא פ"ה
סוף ע"ב שג"כ נתקשה בזה, והקשה עוד הא
י"ל דאמרו אחטא ויוהכ"פ מכפר ובזה מודה
רבי כדאיתא שם בדף פ"ז א', והוכיח מזה
דלדעת רבי גם עבירות שבין אדם לחבירו
יוהכ"פ מכפר ואי"צ לרצות את חבירו, וכן

בזה, ואין תירוצו ברור, וכפי הנראה יש שם ט"ס בדבריו.

דעת הפנ"י דדברי רבי הוא דוקא בחטא באקראי

(ה) ויעוי' עוד בפנ"י בשבועות יג. שנתקשה טובא בדברי התוס' שכתבו דאליבא דרבי מיתה לחוד מכפרת בלא תשובה, שהוא ממש נגד כמה פשוטי מקראות דמבואר שיש שכר ועונש לאחר מיתה, וכתב בסוף דבריו לתרץ דהא דלרבי יוהכ"פ מכפר בלא תשובה, ובתוס' הוסיפו עוד דלרבי ה"ה מיתה לחוד מכפרת בלא תשובה, הוא דוקא בחטא באקראי פעם אחת או ב' פעמים משא"כ ברשעים גמורים שעוונותיהם מרובים מזכויותיהם ונשתרשו בחטא ודאי אין מתכפר להם אלא בתשובה, ועפ"ז כתב שמתורץ מה שהקשה התו"י למה חרב הבית. ואין להקשות לפי דבריו מאי פריך היכי משכח"ל כרת דיוהכ"פ לרבי הא משכח"ל שנשתרש בחטא, דמשמע ליה לגמרא דבעבר פעם אחת כבר נתחייב בכרת וע"ז פריך היכי משכח"ל ופשוט.

דברי הח"ח דגם לרבי אינו מכפר אלא בנזהר מכאן ולהבא

(ז) ויעוי' בביאור החפץ חים על התו"כ פרשת אמור פרק י"ד אות ב' שהביא בשם הספרים דאפי' לדעת רבי אינו מכפר אא"כ נזהר מכאן ולהבא שלא לעשות כן, ולפי"ז ניחא מה שהקשינו בפנים, אבל דבריו צ"ע דא"כ מאי פריך בשבועות יג. כרת דיוהכ"פ היכי משכח"ל ומוכיח מזה דמודה רבי בכרת דיומא, הא י"ל דמשכחת לה כרת כגון שגם מכאן ולהבא אינו נזהר בזה, ואפשר דמשמע ליה לגמרא שגם כשעבר פעם

על התו"י והתוהרא"ש אבל קושיא הנ"ל קשה טובא. וכמו כן קשה גם לדעת רבנן דפליגי על רבי, דהא מבואר בהמשך הסוגיא דכשם שלרבי יוהכ"פ מכפר בלא תשובה ה"ה לרבנן מיתה מכפרת בלא תשובה, וא"כ גם לדעת רבנן קשה אטו כל הרשעים שמתים לא יזכר ולא יפקד עוונותיהם, ואפילו לפימש"כ תוס' בשם הר"ר שלמה דלדעת רבנן מיתה מכפרת רק בצירוף יסורין שלאחר מיתה דזה את"ש עכ"פ לדעת רבנן אבל לדעת רבי אכתי קשה דהא התוס' סיימו דלרבי מיתה לחוד ג"כ מכפרת בלא תשובה.

ושמעתי ממו"ז הגר"ח קניבסקי דאפי' לשיטת תוס' דמכפר מקיבעא ולא רק מקופיא מ"מ אי"ז כפרה גמורה ומדרגות מדרגות יש בכפרה ואין אתנו יודע עד מה, והדברים מסתברים.

דעת הספר חסידים דדברי רבי הם רק לענין שאינו מעכב גזירת הרבים

(ד) שו"ר בספר חסידים (הוצאת מקיצי נרדמים) סימן רע"ו שעמד בכל זה לדעת רבי, וכתב לחדש דכל דברי רבי דיוהכ"פ מכפר גם בלא תשובה הוא דוקא לענין גזירה שנגזרה על הרבים שאם רוב הציבור צדיקים ושבים בתשובה גוזרים עליהם שנת גשמים ושובע ואין היחיד שלא שב בתשובה מפסיד להם [משא"כ לרבנן מפסיד היחיד קצת לרבים], אבל למחול עוונות היחיד ודאי אינו נמחל בלא תשובה. עוד הביא בשם יש אומרים דמכפר רק על עונשי העוה"ז ולא על עונשי העוה"ב, עיי"ש עוד. אך ילע"י בתירוצו הראשון דא"כ מאי פריך כרת דיוהכ"פ לרבי היכי משכח"ל הא הוי עוונות דיחיד, ויעוי"ש שנראה מדבריו שנתקשה

אחת ¹²³⁴⁵⁶⁷חייב כרת ועל זה פריך, ועוד י"ל דבאיסור אכילה ביוהכ"פ לא משכח"ל שאינו נזהר מכאן ולהבא דלעולם היוהכ"פ האחרון מכפר לו, דבשלמא בשאר עונות דשייכי גם בשאר ימות השנה כשחוטא בשאר ימות השנה מבטל כפרת יוהכ"פ שהיה כבר, אבל חטא דיוהכ"פ גופא בודאי מכפר יוהכ"פ שהרי לא המשיך לחטוא אח"כ דנימא דמבטל כפרת יוהכ"פ.

ולפי דבריו צ"ל דמה שאמר רבי דמכפר אף על שאינם שבים אין הכוונה שאינם שבים לגמרי דהא נזהר מכאן ולהבא שלא לחטוא אלא שלא נתחרט ונתוודה על העבר רק שמכאן ולהבא פסק לחטוא וצ"ע.

שו"ר בספר מכתב מאלהו ח"א עמ' 267 ^{אוצר החכמה} שג"כ כתב כדברי הח"ת, והוסיף ביאור דיוהכ"פ אינו מוחק העבירות לגמרי אלא שמפיל עליהם כעין תרדמה, והיה - אם

הרב צבי ב"ר יעקב זכריש

בדין חולה שהתירו לו לאכול ביוהכ"פ פחות מכשיעור ואכל כשיעור, ובענין חצי שיעור אסור מן התורה

דחישב מעיקרו לאכול כשיעור הרי דאף החצי שיעור שאכל בהיתר חשיב איסור דלא הותר לו לאכלו כשמכוין שיהא חלק משיעור שלם.

ולקוצר דעתי לא זכיתי להבין זה דלכאור' הוא מחודש מאד, דכיון דדבר תורה החצי כזית הראשון הוא היתר גמור ואדרבה מצווה הוא לאכול משום וחי בהם, א"כ לא שייך לומר שאכילה זו תאסר כשנתכוין לאכול עוד ח"ש, וכי בגלל שנתכוין לעשות איסור אחר אכילתו המותרת,

(א) כתב הביאור הלכה בהל' יום הכיפורים סי' תרי"ח [ד"ה ואם אמדוהו] בשם תשובות בנין ציון דחולה שהתירו לו לאכול פחות מכשיעור ואכל כשיעור חייב כרת, ומבואר כאן חידוש גדול, דאע"ג דאכילת האיסור לא היתה אלא חצי שיעור מכל מקום מתחייב כרת דמצטרף להחצי שיעור שאכל בהיתר, וראיתי בס' בני ראם להגר"א גניחובסקי שליט"א שכתב בזה בכמה דרכים לבאר דעת הבנין ציון [ועי"ש בכל דבריו הנחמדים והמאירים] והסכים הסברא דכיון